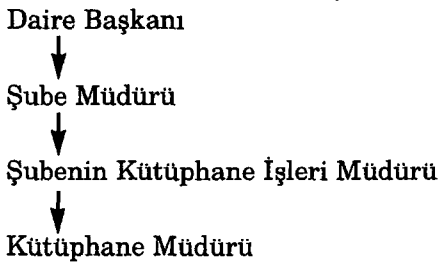


Avusturya Halk Kütüphaneleri ve Halk Kütüphanesi Sistemi Üzerine Bazı Gözlemler*

1998 Temmuz ayında bir araştırma¹ bursu ile gittiğimiz Avusturya-Viyana'da bazı halk kütüphanelerine gerçekleştirdiğimiz ziyaretlerden ve bu halk kütüphanelerinin sorumlularıyla yaptığımız görüşmelerden edindiğimiz izlenimleri kısaca şöyle sıralayabiliriz:

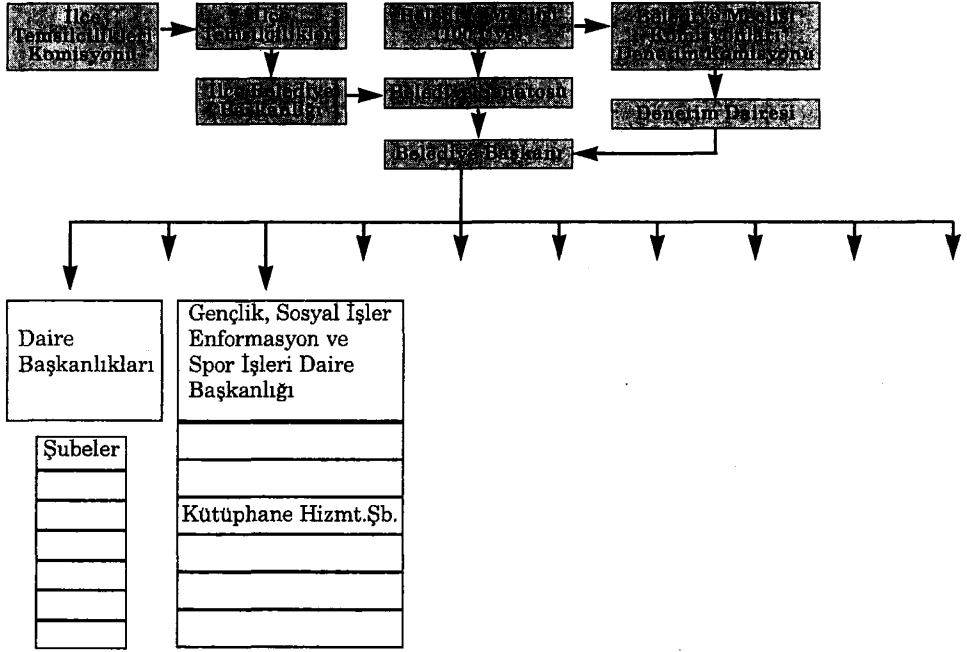
- Yaklaşık yedi milyon nüfusa sahip Avusturya'da 1996-1997 yılı itibarıyla 2451, 1.600.000 nüfusa sahip Viyana'da ise 62 halk kütüphanesi (1 merkez, 56 şube, 2 gezici, 3 hastane kütüphanesi) vardır. Avusturya halk kütüphanelerinde toplam 10.634.818 kitap bulunmaktadır. 1996 yılında 16.871.775 kitap ödünç alınmış olup, toplam kullanıcı sayısı 1.063.784 (Leitner ve Pascher, 1998)'dir.
- Ülkede merkezi bir halk kütüphanesi sistemi bulunmamaktadır. Her şehrin (eyaletin) kendi halk kütüphanesi sistemi vardır. Yani, halk kütüphanesi hizmetleri yerel yönetimlerin sorumluluğundadır. Bu nedenle de her şehrin halk kütüphanesi sistemi bazı farklılıklar taşıyabilmektedir. Ancak, kütüphane müdürünün yönetim yapısı içindeki konumu genelde şöyledir:



Halk kütüphanelerinin Viyana Şehir Yönetim Yapısı içindeki yerini ise bir şema ile şöyle açıklayabiliriz:

* Bu araştırma için burs veren Avusturya-Viyana Uluslararası Çocuk Literatürü ve Okuma Araştırması Enstitüsü ile katkıda bulunan TKD Ankara Şubesi ve Viyana'daki çalışmalarım sırasında yardımcı olan Cennet Ürün'e teşekkür ederim.

¹ 25 Haziran-24 Temmuz 1998 tarihleri arasında Viyana'da gerçekleştirilen araştırma.



- Halk kütüphaneleri, belediyeye bağlı çalışmalarına karşın hizmetlerinde oldukça özerk yapıya sahiptirler. Belediyeye yalnızca yıllık çalışma raporu sunmaktadırlar. Merkezi hükümet ise yalnızca mâli ve hukuksal denetim yapmaktadır.
- Halk kütüphanelerinin temel finansman kaynağı belediyedir. Ancak zaman zaman merkezi hükümetin yardımları da olmaktadır.
- Avusturya'da kurulan Kütüphanecilik Bölümü ilk mezunlarını iki yıl sonra verecektir. Bu nedenle halk kütüphanelerinde çalışanlara, işe alındıktan sonra hizmetiçi kurslar verilmektedir.
- Halk kütüphanesine yeni başlayan ortaokul mezunu bir memurun maaşı yaklaşık 10.000; lise mezununun ise 13.000 Avusturya Şilingidir. Bu maaş iki senede bir 500 Şiling artırılmaktadır. Oturulacak bir evin kirasının 4000-5000 Şiling (Evi olmayan Avusturyalı çok azdır) ve bir ekmeğin (1kg) 30 Şiling olduğu Avusturya'da kütüphane çalışanlarının orta düzeyde gelire sahip oldukları söylenebilir. Buna bağlı olarak toplum içindeki statülerinin de ortalarda olduğu anlaşılmaktadır.
- Halk kütüphanesi hizmetlerine ilişkin bir yasa ya da yönetmelik bulunmamaktadır. Halk kütüphanecileri bunu önemli bir sorun olarak görmektedirler.

- Kütüphanecilik alanındaki yenilikleri izleme ve uygulamada sorunlar bulunmaktadır. Bu nedenle her kütüphanede bir eleman zaman zaman yurtdışına gönderilmektedir.
- Kütüphanelerde otomasyon çalışmaları sürmektedir. 1982 yılından sonra gelen tüm kitapların katalog bilgileri bilgisayara geçirilmiştir. Viyana'da 62 kütüphaneden 15'i otomasyona geçirilmiş ve yıl sonuna kadar da hepsinin geçirilmesi planlanmaktadır. Kullanıcılar bu kataloğlara on-line ulaşabilmektedirler.
- Kütüphanelerde kendi oluşturdukları ve oldukça basit bir sınıflama sistemi kullanmaktadırlar.
- Materyal seçim işini merkez kütüphanede çalışan üç kişilik bir komisyon yapmakta olup bu işlem sırasında kullanıcı istekleri mutlaka değerlendirilmektedir. Şube kütüphaneleri topladıkları bağışlarla başka kitaplar alabilmekte, ayrıca kullanıcılar kitap bağışında bulunabilmektedirler.
- Ülkede az da olsa okuma alışkanlığı sorunu olduğu ve bunun halk kütüphanesi kullanımını olumsuz yönde etkilediği belirtilmektedir.
- Özellikle okul kütüphaneleri ile işbirliği yapılmakta, öğretmenlerin öğrencileri zaman zaman halk kütüphanelerine götürme zorunlulukları bulunmaktadır.
- Bir Kütüphaneciler Derneği bulunmakta ancak işlevsel ve etkili olmadığı, kütüphaneler arasında iletişime yardımcı olmaya çalıştığı belirtilmektedir.
- Yasa olmayışı dışında, üç temel sorun, personel alamamak (yetersiz personel), modern kütüphane sistemi kurmada ağırlık ve bina yeterliliği olarak dile getirilmektedir.
- Halk kütüphanelerine yıllık 250 Şiling karşılığında üye olunmakta, kütüphaneden 1 defada 3, 6, 9 haftalık olmak üzere 15 kitap ödünç alınabilmektedir.
- Oldukça gelişmiş kitap dışı materyal (Video kaset ve CD) dermeleri bulunmakta, bu materyaller yoğun olarak ödünç alınmaktadır. Yalnız, video kasetler için (3 adet) kullanıcılar 3 haftalık ödünç almada 10 Şiling vermektedirler.
- Halk kütüphanesi dermelerinde azınlıklara yönelik belirli oranda kitap bulunmaktadır. Türkçe kitaplar için Viyana'da bir Türk kütüphaneci çalıştırılmaktadır.
- Avusturya'da halk kütüphanesi hizmetlerinin çok gelişmiş olduğunu ve halk kütüphanelerinin yoğun olarak kullanıldığını söylemek güçtür

(diğer Avrupa ülkelerine göre). Ancak, bu konudaki sıkıntılarının farkında olarak önlem almaya çalışmaktadırlar.

Sonuç olarak, Avusturya'daki halk kütüphanesi sistem ve hizmetlerinde dikkati çeken başlıca noktaların bunlar olduğu söylenebilir. O ülkenin yönetsel yapısının, sosyo-ekonomik ve kültürel koşullarının belirlediği bu özelliklerin Türkiye'deki halk kütüphaneleri açısından farklılıklar göstermesi doğaldır. Ancak, burada önemli olan nokta, ülkelerin sahip oldukları bu koşullar çerçevesinde sorunlara çözümler üretme kararlılık ve ciddiyetidir. Çok gelişmiş bir hizmet yapısı bulunmamasına karşın incelediğimiz ülke, halk kütüphanelerini, en azından ciddiye almaktadır. Bu da bizim gibi ülkeler için az şey olmasa gerektir.

Kaynakça

Leitner, G. ve F. Pascher (1998). *Öffentliche Büchereien in Österreich: Adressen. Daten. Analysen.* Wien: Büchereiveband Österreichs.

Yrd. Doç. Dr. Bülent Yılmaz
H.Ü. Kütüphanecilik Bölümü